

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS

* 2013 m. birželio 21 d. *

Birželio 14-oji – Gedulo ir Vilties diena

Atidengta atminimo lenta

Birželio 14-oji – Gedulo ir Vilties diena, Birželio 15-oji įvardijame atmintina Okupacijos ir genocido diena. Buve politiniai kaliniai, tremtiniai kasmet prisimena šias datas ir įvairiais renginiais stengiasi atgaivinti atmintį, papasakoti jaunajai kartai

Atminimo lento ant geležinkelio stoties pastato atidengė Kauno miesto savivaldybės vicemeras V. Vasilenko ir A. Jočys

apie tai, ką teko išgyventi. Birželio 14 dieną Kaune surengtas Gedulo ir Vilties dienos paminėjimas prasidė-

jo Šv. Mykolo Arkangelo (Igulos) bažnyčioje gedulinis gomis šv. Mišiomis. Po to buve politiniai kaliniai ir tremtiniai darna kolona, nešini gėlių puokštėmis, pasuko Vytauto Didžiojo karą muziejaus sodelio link. Cia padėjo gėlių prie Laisvės paminklo ir prie Nežinomo kareivio kapo. Gėlės pražydo ir Ramybės parke prie „Žuvusių už

lio stoties pastato buvo atidengta atminimo lenta, priemonių 1941 ir 1945–1952 metų trėmimus.

Atvykę į Kauną svečiai tikrai atkreipė dėmesį į naujai atsiradusį akcentą ant stoties pastato. Tai mūsų tautiečių atminimo gaida, jamžinta juodo granito plokštėje. Tekstas – lietuvių, anglų ir rusų kalbomis, paprastas, lakoniškas, teikian-

Zenono Šiaučiulio nuotrauka.

Atminimo lento atidengimo ceremonijos dalyviai

Lietuvos laisvę Motinoms“ skirta paminklo.

Minint šią sukaktį kasmet žmonės apsilanko ir Kauno geležinkelio stoties perone, iš kur nežinoma kryptimi pries daugelį metų, ne savo noru, jie iškeliau į nežinomybę, į mirtį. Siemet prie geležinke-

tis informacijos: „1941 m. birželio 14 d. ir 1945–1952 m. iš Kauno geležinkelio stoties sovietų okupantų buvo masiškai tremiami Lietuvos gyventojai.“ Atminimo lento autorius architektas Vytautas Jogėla.

(keliamas į 5 psl.)

Gedulo ir Vilties dienos minėjimas Klaipėdoje

Iškilminga eisena nusidriekė nuo Klaipėdos politinių kaliniai ir tremtiniai sąjungos buveinės Liepų gatvėje iki „Tautos kančios“ memorialo. Palydint skambiems LK Karinių jūrų pajėgų orkestro maršams, eisenoje dalyvavo ne tik buve politiniai kaliniai, tremtiniai ir jų artimieji, bet ir kariai bei tautos istorijai neabejingi klaipėdiečiai. Iškilmingą minėjimą prie „Tautos kančios“ memorialo vedė klaipėdiečių mylimas aktorius A. Šimanskis.

Renginį pradėjo Klaipėdos Kristaus Karaliaus bažnyčios kunigas Saulius Stumbra. Dvasininkas dėkojo buvusiems politiniams kaliniams ir tremtiniam, kad savo širdyse išsaugojo Dievą, artimo meilę ir gimtają kalbą.

Klaipėdos meras Vytautas Grubliauskas savo kalboje išreiškė viltį, kad tautiečių atminimas ir palaikai, likę

GULAGO platybėse, kada nors ras vietą tėvų žemėje.

Klaipėdos PKTS pirminkas Vytautas Mickus apžvelgė pragaistiingo laikotarpio politinė situaciją Lietuvoje, trėmimo mastą, vykdymą žiaurumą, tremiamujų išgyvenimus ir stebetiną jų dvasios tvirtumą.

Vėliau po šimtamečiai ažuolais tyliai skambant bir-

nusius ir žuvusius Laisvės kovų dalyvius, politinius kalinus ir tremtinius.

Prisiminimais dalijosi 1941 metų birželio 14 dienos tremtinė Benigna Dirginčutė-Klodienė, anuomet vos septynerių metų mergaitė ištrenta kartu su šešių asmenų šeima. Skaudūs prisiminimai ją nunešė į tuos laikus, kai žiaurūs, bejausmai trėmimo

Renginyje dalyvavusių politinių kaliniai, tremtiniai, jų artimieji, kariai, bei tautos istorijai neabejingi klaipėdiečiai bynės melodijai, minėjimo dalyviai tylos minute pagerbė trėmimą ir kalinimą aukas. Jų atminimui nugriaudėjo trys kariškių salvės: už išgyve-

vykdymą atėmė mylimą tėtį, jos mažoje širdelėje pasėjo baimę ir nerimą, išlikusi nuolatinio alkio jausmą.

(keliamas į 5 psl.)

Viltinga jubiliejinė šventė

Birželio 15-ają, minint Gedulo ir Vilties bei Okupacijos ir genocido dieną, Prienų rajone, Veiveriuose, viltingai ir prasmingai pamintos brandžios, Lietuvos politinių kaliniai ir tremtiniai sąjungai ir Prienų filialui reikšmingos suaktytys.

dainos melodija čia svečius pasitiko tautiniu drabužiu pasidabinusios Skriaudžių pagrindinės mokyklos kanklininkės, vadovaujanamos mokytojos Vilmos Pučkienės, ir Lietuvos šaulių sąjungos stabdo garbės kuopos šauliai, vadovaujami kuopos vado

LPKTS valdybos pirmininkas Edvardas Strončikas ir partizanas dim. kpt. Antanas Lukša pasveikino Dalytę Raslavicienę, 25 metus prasmingai dirbančią LPKTS Prienų filialo pirmininke, ir padėkojo už nuveiktus darbus puoselėjant Laisvės kovotojų atminimą bei rūpinimąsi Prienų krašto buvusiais tremtiniais

Svečius pasitiko tautiniu drabužiu pasidabinusios Skriaudžių pagrindinės mokyklos kanklininkės

Vitalijaus Apanasenko.

LPKTS Prienų filialo pirmininkė „Skausmo“ kalnelio puoselėtoja, renginio vedėja Dalytė Raslavicienė priminė šios svarbios lietuvių tautai vietas istoriją: „1988 metų balandžio 8 dieną Prienų krašto iniciatyvinė Sajūdžio grupė surengė pirmą buvusių karo apkasų, kur ginkluotos rezistencijos metais buvo metami žuvusių Lietuvos partizanų palaikai, tvarkymo talką. Šiame Raslavicių žemės lopinyje dirbo mokytojai, gydytojai, buvę politiniai kaliniai ir tremtiniai.

(keliamas į 5 psl.)

Grįžimo į Lietuvą programos vertinimas

Birželio pradžioje Lietuvoje viešėjo Europos Tarybos vystymo banko atstovai, vertinė nuo 1992 metų iki dabar LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos bei savivaldybių administracijos vykdomą Politinių kalinių ir tremtinų bei jų šeimų narių sugrįžimo į Lietuvą programą, kurios pagrindu suteikiamas gyvenamasis būtas sugrįžtantiems buvusiems tremtiniams ir politiniams kaliniams bei jų palikuonims. Programos vertinimą atlieka Europos

pradėjus vykdyti šią programą. Esminiai skirtumai, jog pirmųjų čia niekas nelaukė, nebuvo leista grįžti į namus, susirasti darbą, prisiregistravoti, o Lietuvai atkūrus nepriklausomybę sugrįžtančių laukta, jiems suteiktas ne tik būtas, bet ir kalbos pamokos, specialybės keitimo kursai. Tačiau grįžti dažniausiai stabdė asmeninės savybės, mišrios šeimos, kultūrinė asimiliacija, profesiniai pasiekimai bei socialinis statusas.

Susitikimo akimirka

Tarybos vystymo banko, kuris iš dalies finansavo programos įgyvendinimą, vertinimo departamentas ir UAB „BGI Consulting“ ekspertai. Pagrindinės vertinimo veiklos apima programos planavimą, įgyvendinimą, rezultatyvumą, efektyvumą, poveikį ir tēstimumą. Specialistai susitiko su savivaldybių, ministerijų atstovais, LR Seimo nariais, asmenimis, kuriems suteiktas būtas. Taip pat specialistai išreiškė norą pabendrauti su LPKTS atstovais. Susitikime dalyvavo svečiai: Luigi Cuna, Europos Tarybos Vystymo Banko vertinimo skyriaus atstovas (Paryžius), Martin Lux, Socialinio būsto ekspertas (Praha), Jonas Jatkauskas, vertintojas (UAB „BGI Consulting“), Giedrė Stonytė, vertintoja (UAB „BGI Consulting“), bei LPKTS atstovai: LPKTS valdybos pirmininko pavaduotoja Jūratė Marcinkevičienė, LPKTS Kauno filialo pirmininkas dr. Juozas Savickas, LPKTS tarybos narė Jūratė Antulevičienė, LPKTS Etiros ir procedūrų komisijos narys Arūmantas Dragūnevičius.

Pirmasis ir bene svarbiausias vertintojų klausimas LPKTS atstovams – ar ši programa svarbi buvusiems politiniams kaliniams ir tremtiniams. I ji LPKTS atstovai atsakė vienbalsiai – labai svarbi, ji palengvino grįžimą, padėjo parodyti, jog šie žmonės Tėvynėje yra laukiami.

Diskusija įgavo pagreitį vertintojams paprašius palyginti grįžusiuosius į Lietuvą iš karto, kai tik buvo leista tai padaryti, ir tu, kurie grįžo

Į klausimą, ar programa nesukėlė įtampos ar nelygybės jausmo tarp skirtingu laiku grįžusių, LPKTS atstovai atsakė, jog tikrai ne. Suteiktai butai tebuvo menka kompensacija, lyginant su tuo, ką prarado ištremtos šeimoms.

Vertintojams buvo svarbu patikrinti, ar žinomi atvejai, kai programos pagalba grįžusieji į Lietuvą butus privatizuodavo ir juos pardavę išvykdavo į Rusiją. LPKTS atstovai neslėpė, jog atvejų būta, jie yra žinomi, tačiau jokiu būdu nepateisiniami. Kad taip nenutiktų, procesą reikėjo regoliuoti įstatymais.

Svečius iš užsienio domino, ar jauoji karta Lietuvoje nepraranda domėjimosi skaudžiu istorijos laikotarpiu, tačiau LPKTS atstovai patikino, jog dedamos didelės pastangos, kad taip nenutiktų: organizuoamos šventės, saskrydžiai, minėjimai, konferencijos, leidžiamos knygos, inicijuojamas pasipriešinimo istorijos pamokos, rengiamos ekspedicijos į tremties vietas ir daugybė kitų veiklų.

Vykstant programą 1992–2013 metais būtas suteiktas 2000 šeimų (5000 asmenų).

Kaip papildomą programos dalį LPKTS atstovai pasiūlė organizuoti pažintines keliones į Lietuvą buvusiems tremtiniams, politiniams kaliniams ir jų vaikams bei vaikiciams.

Nėra tiksliai žinoma, kiek šeimų dar norėtu grįžti į Lietuvą.

Rasa DUOBAITĖ-BUMBULIENĖ

Seime iškilmingai paminėta Gedulo ir Vilties diena

Birželio 14 dieną Lietuvoje pagerbtos ir prisimintos prieš 62 metus įvykdytų pirmųjų masinių ir pačių žiauriausiu trėmimų aukos. Šia proga Seime surengtame iškilmingame minėjime, skirtame Gedulą ir Vilties dienai, kuriame dalyvavo aukščiausios šalies vadovai, užsienio svečiai, buvę politiniai kaliniai bei tremtiniai, didžiausias dėmesys buvo skirtas pačių tremtinų prisiminimams, jų artimųjų šviesiam atminimui bei Lietuvos netekčių apžvalgai.

Susirinkusius minėjimo dalyviaus pasveikinės ir oficialų žodži nuo Seimo tarės Seimo Pirmmininkas Vydas Gedvilas toliau iškilmingam minėjimui pirminkavimą pavedė krašto apsau-gos ministriui Juozui Olekui, gimusiam tremtyje. Kalbas minėjime sakė politinis kalnys arkivyskupas S.J.Tamkevičius, 1941 metų tremtinys Seimo narys A.Dumčius, Vilniaus kooperacijos kolegijos direktoriaus pavadutoja, tremtyje gimus R.Vipartienė, Seimo Pasipriešinimo okupaciniams režimams dalyvių ir nuo okupacijų nukentėjusių asmenų teisių ir reikalų komisijos pirmininkas V. Saulis bei ekspedicijos „Misija Sibiras“ dalyvis, Lietuvos jaunimo organizacijų tarybos biuro vadovas M. Zakarka.

Sovietinės okupacijos metais buvo represuota, suimta ir ištremta daugiau nei 400 Lietuvos dvasininkų, tačiau žodži tarti pakviestas arkivyskupas S.Tamkevičius savo kalbą skyrė ne dvasininkijos patirtų netekcių apžvalgai, bet dabartinės Lietuvos problemoms, kurias jis siejo „su kraupiu socialinės inžinerijos eksperimentu su gyvais žmonėmis“.

„Birželio 14 dienos ir vėlesni trėmimai ilgamis išrejė į lietuvių šamonių ir kasmet pakviečia nušluostyti dulkes nuo naujausios Lietuvos istorijos puslapių. Pradžioje raudonojo Kremliaus sandėris su Hitleriu, o vėliau laimėtas karas parengė kelią Stalinui įsitvirtinti okupuotose šalyse ir iš esmės keisti žmonių gyvenimus. Po spalio revoliucijos Rusijoje pradėta prievertinė komunizmo statyba tapo kraupios socialinės inžinerijos eksperimentu su gyvais žmonėmis, sukūrė GULAGą ir sunaikino milijonus, o kitus pasmerkė vergiskai egzistencijai“.

Apžvelges komunistinės ideologijos žmonijai atneštas netektis, arkivyskupas retoriškai klausė, ar pasimokėme iš istorijos? Paminėjės, kad mūsų tremtiniai ir politiniai kaliniai, perėjė gulagus ir Sibirą, patyrė daug nepelnytos kančios, sveikino Lietuvos įsijungimą į NATO ir sugrįžimą į Europos tautų šeimą, jis negailėjo ir kritikos, teigdamas, kad eksperimentai su žmonėmis tėsiavosi ne tik Šiaurės Korėjoje ar Kinijoje, bet ir Europoje.

„Šiuos eksperimentus vis labiau patiriame ir mes, nors jie slepiami potokiomis nekalnomis sąvokomis kaip „socialinė lytis“, „kova su smurtu ir prieverta“, „kova už lygias teises“ ir panašiai. Kuriamas naujas žmogus, laisvas nuo aiškuo tikėjimo, vengiantis bet kokios atsakomybės, nebranginantis normalios šeimos, pasiryžęs bet ką paaukoti dėl savo asmeninės gerovės. Šitoks tik savo tiesa ir savo morale besivadovaujantis žmogus gali kaitalioti ne tik savo mastymą, bet

kartais net savo prigimtinę lyti. Abejojantys šiais eksperimentais laikomi atsilikusiais, iš viduramžių atkeliavusiais žmonėmis. Ar irgi esu vienas iš tų abejojančių“, – sakė Jo Ekselencija.

Jis taip pat negailetingai kritikavo Vyriausybę ir jos pasirašytą Konvenciją dėl smurto prieš moteris, kuria diegiamą gender ideologiją dėl lyties pasirinkimo. Jis teigė, kad Lietuvos vyskupai manantys, jog „socialinės inžinerijos eksperimentai su žmonium, jo moraliniais pamatais, jo pri-gimtimi yra pavojingi“ ir klausė, kas verčia taip skubėti atverti duris labai abejotinai ideologijai: „noras išsiteik-tivizituojantiems aukščiaiems Europos pareigūnams, baimė pirmininkaujant Europos Sąjungos Tarybai pasirodyti, kad Lietuvos visuomenė yra nevaatsilikusi, ar tiesiog pionieriškas noras būti pažangiems?“

Seimo narys A. Dumčius papasakojo savo šeimos, patyrusios 1941 metų trėmimų baimus, istoriją. „Birželio 14-ąjį mūsų šeimą į Kauno geležinkelio stotį palydėjo vietinis aktyvistas ir ginkluotas raudonarmietis. Tėvą, Kauno savivaldybės ugniagesių viršininką (brandmajorą) Stasį Dumčių, šaulių į rinktinės „Pilies“ kuopos vadą, suėmė, atskyré nuo mūsų šeimos. Po trijų savaicių kelionės gyvulinuose vagonuose aš, kūdikėlis, mama ir tetulytė auklė atsidūrėme stepių Altajuje. Kelyje apie šimtas vyresnio amžiaus ir tremtinį kūdikių liko šalia geležinkelio bėgių. Mūsų, moterų su vaikais, kolonija spaudžiant šalčiu išvieno stepės žeminėse ir greitai iš-seko nuo sunkaus darbo tarybiname ūkyje, bado ir ligų. Aš du kartus buvau išgelbėtas nuo mirties vietinių žmonių gerumo. Kai buvau penkerių metukų, šalia savęs drėgnoje žemėnėje radau sustingusių auklę. Po karo, 1947 metais, stepių Altajuje iškrito gyvuliai, siautė klaikus badas, moterų žodžiai, artinosi paskutinioji. Iš nevilties kelios šeimos pabėgome į Lietuvą. Dalį sugaudė, pasodino į kalėjimą, vaikus atidavė į vaikų namus, o mane su mama, likusius, lydėjo Aukščiausiojo palaima. Motina slapsėsi Kaune žymaus chirurgo Vlado Kuzmos ir pažįstamų šeimose. Su kompozitoriaus Zigmo Aleksandravičiaus pagalba motina įsigijo pasą kita pavarde, legalizavosi, o as, paauglys, klaidžiojau per gimines Aukštaitijoje“.

Apibendrinės 1939–1941 metų trėmimų ir įkalinių pasekmes, prisiminęs ginkluotą pasipriešinimą, Seimo narys ragino neleisti, kad būtų užmiršta didžiulė skriauda tautai ir valsitybei: „Tik žinodami istorinę praeitį, sukursime geresnę ateitį“.

Seimo narys V.Saulis prabilo ne-gailetinga statistinių duomenų kalba. Pasak jo, 1941 metų birželio tremitis buvo didžiulė netektis Lietuvai: tik 33,6 procento tremtiniai grįžo į Lietuvą, 26,5 procento žuvo tremties ir įkalinimo vietose, beveik 40 procen-tų tremtiniai likimas nežinomas (manoma, kad didesnė dalis jų žuvo arba mirė). „Nuo 1940 metų birželio 15 dienos iki 1941 metų birželio 14 dienos buvo suimi 6606 žmonės, iš jų 3565 buvo išsiusti į SSRS la-gerius ir kalėjimus.

(keliamas į 8 psl.)

Ivykiai, komentarai

Kodėl Prezidentės metinis pranešimas nepatiko socdemams

Kuo gyva Lietuva pirminkavimo Europos Sąjungos Tarybai išvakarėse? Galbūt dideliais priešpusmeti pradėjusios funkcionuoti Algirdo Butkevičiaus vyriausybės darbais, gyventojų pakiliu pilietiškumu, stabilia ekonomine ir tvirta bei saugia politine padėtimi? Deja, iš šių klausimų gal tik i paskutinius du galima atsakyti iš dalies teigiamai. O dėl A. Butkevičiaus vyriausybės... Kažkodėl i galvą lenda paralelės su Igorio Buničiaus knyga „Partijos auksas“: bolševikai atsirado nežinia iš kur, iš dings nežinia kur, o kartu su jais – ir visas valstybės auksas. Taip bus ir su mūsų socialdemokratais – kai susikombinuoti nebebusko, po truputį jie asimiliuosis, transformuosis į milijonierių luomą ir nekaltais veidais pasitrauks iš tiesioginio politinio šalies valdymo (kam jiems tanašta ir atsakomybė?). Juk jau dabar nesimato jokio entuziazmo valdyti šalį – girdime tik apie darbo grupių kūrimą ir populistines pasakas, jog viskas daroma „dėl žmogaus“ (tiesą sakant, nenustebčiau, jei vieną kartą premjeras šitą socdemų „credo“ leptelės visiškai ne į temą, pavyzdžiu, diskusijoje apie priverstinę eutanaziją). Na, pabandė vyriausybė pakelti minimalų atlyginimą – krūva savivaldybių

„nuo i minusa“, pasistengė pagerinti santykius su Lenkija – šiandien lietuviai moksleiviai klausia, kodėl mes turime būti antrarušiai? Ypač daug A. Butkevičiaus vyriausybė „pasidarbavo“ kovojant už galutinę Lietuvos nepriklausomybę – energetinį saugumą: šis klausimas kuo toliau, tuo labiau darosi opus. Kokio opumo – pasakė Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė savo metiniame pranešime: „Lietuvos žmonės gali daug. Tačiau mūsų pažangos stabdžiu tampa riboti valdžios gebėjimai. Neatidėliotinos svarbos klausimams turi rasti greiti sprendimai. Politinės valios stoka, sudėtingas sprendimų priėmimo mechanizmas, negebėjimas operatyviai reaguoti, laiko gaišimas darbo grupėse – gali būti labai nuostolingi ir net pragaištingi valstybei (...) Tačiau, jeigu neįstengsime galutinai nusiplėsti energetinės priklausomybės panceriu, ir toliau išliksime ekonomiškai pažeidžiami. Nes būtent energetika yra pavojingiausias geopolitinis instrumentas, naudojamas mūsų ekonominėi, socialinei ir net politinei nepriklausomybei sumenkinti. Reikia atsilaikyti dar bent dvejus metus. Galėsime atsikvėpti lengviau, kai 2015-

aisiais jungtys su Švedija bus baigtos ir pasistatysime suskystintų duju terminalą Klaipėdoje. Tainėra paprasta. Kol mes nesutardami ir neapsispręsdami blaškomės, kurdam iau septintą Nacionalinę energetikos strategiją, už mus sprendžia slapti „Rosatom“ vizitai, paslaptingi „Gazprom“ memorandumai ir pseudožaliųjų kuriams filmukai.“

Zinoma, tokios pastabos socdemų propagandistai negalėjo praleisti pro ausis – tuož pasigirdo „ižvalgių nuomonių“, neva, Prezidentės pranešimas buvo skirtas Europos Sąjungai. Sakyčiau, labai neatsargusvertinimas, neskyla klausimas – kas tada Lietuvos žmonės, – ne Europos Sąjunga? Ar štie socdemų apologetai iš inercijos užsimiršo ir prasitarė, kad mus tebelaiko „ar timuoju užsieniu“, „didžiausios 20 amžiaus nelaimės“ rezultatu, kurį siekiama ištaisyti? Kiti, matyt, veikiantys kaip itakos agentai vietinėje plotmeje, pareiškė, jog „D. Grybauskaitė pagaliau parodė, kienojo prezidentė“ (suprask, konservatorių). Na, pastarasis vertinimas téra akivaizdus beviltiškumo šauksmas, nes reikia gi kaip nors apjuodinti valstybės interesus suprantančių žmonių bendrystės iniciatyvas ir paneigtį gyvenimo įrodymas politines tiesas.

Kol kas viešai politologai ir žiniasklaidos atstovai nespėlioja, kas iš tikrujų valdo Vyriausybę? Kad ne A. Butkevičius – akivaizdu: štai užsienio reikalų ministras Linas Linkevičius, sveikatos apsaugos ministras Vytenis Andriukaitis, ūkio eksministrė Birutė Vésaitė padarė tokį žingsnių, kad net aklas matė, jog ministrai veikė savo nuožiūra, o premjero ryta išsakyta viena nuomonė, per pietus kita, o vakare visiškai priešinga tik patvirtino jo neveiksnumą. „Už Vyriausybės neveiksmingumą labiausiai atsakingas A. Butkevičius, kuris neįaugo į premjero vaidmenį. Butkevičius neryžtingas, blaškosi, viską komentuoja, dažnai prieštaragingai. Dar sudarant Vyriausybę, Butkevičius sukūrė nuolat bekeičiančio, besibaškančio ir pasimetusio politiko įvaizdį“ – teigia politologas Kęstutis Grinius. Tiesa, tenka pripažinti, kad kol kas A. Butkevičius populiarus liaudies tarpe. Bet juk ne viską lemia „liaudis“, kuriai žmogaus populiarumas téra vienadienis dalykas. Kai baigsis verslo žmonių kantrybė, neliks ir populiarumo liaudyje, kuri savo ruožtu supras, jog ilgus metus buvo kvailinama stebuklinguoju „viskas dėl žmo-

gaus“. Pamenate, kaip didinėti socdemai kalbėjo apie tai, kaip jie išves progresinius motesčius ir privers turtuolius duoti piniginės naudos valstybės labui? Isėjo šnipštasis... Tačiau valstybės „labui“ (t. y. „viskas dėl žmogaus“) buvo dirbama, ypač kai reikalai suskisi apie milijoninius sandorius: tarkim, organizavo Žemės ūkio ministerija konkursą tarnybinėms komandiruotėms organizuoti ir laimėtoja nustatė bendrovę „Aviaeckspresas“, kurios didžiausias akcininkas – Seimo Biudžeto ir finansų komiteto pirmininkas Bronius Bradauskas. Vaiviekia neatsakyta, ar nebuvone neteisėtų veiksmų iš konkursu eliminuojant mažesnę kai na pasiūliusius konkurentus ir paliekant vienintelį dalyvį – „Aviaeckspresą“. Atmetus keturis iš penkių pasiūlymų, B. Bradausko įmonė liko vienintelė konkurso dalyvė. Su ja ŽŪM sudarė sutartį, kurios numatoma vertė – 2,72 mln. litų. Tai pats didžiausias šios bendrovės kada nors gautas užsakymas. Galima neabejoti, jog desperatiški opozicijos bandymai išsiaiškinti, ar šiaime konkurse neapgauta valstybė, B. Bradauskui bus kaip vanduo nuo žasies. (Idomu, kiek po šio Seimo kadencijos pastorės B. Bradausko milijonų maišas? Ir kiek suplonės eilinių žmonių piniginės?) „Neteisėtai lobiti ipratę asmenys negali susitaikyti su nauja viešųjų pirkimų tvarka. Prisidengus pirkimų paprastinimu bandoma grižti prie korupcinės neskelbiamų derybų ir vidaus sandorių praktikos“, – metiniame pranešime teigė D. Grybauskaitė. Šiuos žodžius ji taikė B. Vésaitei, bet atrodo, jie labai tiktu visiems socdemams.

Pabaigai dar viena citata iš Prezidentės metinio pranešimo: „Per du dešimtmecius atlaikėme ne vieną ekonominį šoką. Patys savo galva, be išankstinių receptų, laiku ēmėmės reikiamų priemonių, įveikėme sunkmetį ir tapome finansinės atsakomybės pavyzdžiu Europai. Taip pat Lietuvai turivieną geriausią valstybės skolos rodiklių – esame mažiausiai prasiskolinusių Europos Sąjungos valstybių šešetuose.“ Prezidentė neįvardijo, ant kokių žmonių pečių gulė šie iššūkiai, tačiau nesunku sugreinti ekonominį krizių laikotarpius su tuo metu valdžią perėmusių partijų pavadinimais ir pamatysime – TS-LKD buvo ta partija, kurios vadovaujama koalicija pavertė Lietuvą „finansinės atsakomybės pavyzdžiu Europai“. Taip norisi tikėti, kad juo Lietuva ir išliks.

Gintaras MARKEVIČIUS

Atsakomybės pusmetis. Lietuva pirmininkaus Europos Sąjungos Tarybos posėdžiams

„Didelės atsakomybės už Lietuvos pirmininkavimo sėkmę teks ir Lietuvos Vyriausybės ministram, kurie turės vadovauti ES Tarybos posėdžiams. Juose šalys narės paprastai derasi dėl sunkiausiai pasiekiamų susitarimų, todėl ministrams teks ypati aukščiausias akcinkas – Seimo Biudžeto ir finansų komiteto pirmininkas Bronius Bradauskas. Vaiviekia neatsakyta, ar nebuvone neteisėtų veiksmų iš konkursu eliminuojant mažesnę kai na pasiūliusius konkurentus ir paliekant vienintelį dalyvį – „Aviaeckspresą“. Atmetus keturis iš penkių pasiūlymų, B. Bradausko įmonė liko vienintelė konkurso dalyvė. Su ja ŽŪM sudarė sutartį, kurios numatoma vertė – 2,72 mln. litų. Tai pats didžiausias šios bendrovės kada nors gautas užsakymas. Galima neabejoti, jog desperatiški opozicijos bandymai išsiaiškinti, ar šiaime konkurse neapgauta valstybė, B. Bradauskui bus kaip vanduo nuo žasies. (Idomu, kiek po šio Seimo kadencijos pastorės B. Bradausko milijonų maišas? Ir kiek suplonės eilinių žmonių piniginės?) „Neteisėtai lobiti ipratę asmenys negali susitaikyti su nauja viešųjų pirkimų tvarka. Prisidengus pirkimų paprastinimu bandoma grižti prie korupcinės neskelbiamų derybų ir vidaus sandorių praktikos“, – metiniame pranešime teigė D. Grybauskaitė. Šiuos žodžius ji taikė B. Vésaitei, bet atrodo, jie labai tiktu visiems socdemams.

Nuo liepos 1 dienos Lietuva iš Airijos perims pirmininkavimą svarbiausiai Europos Sąjungos sprendimų priėmimo institucijai – ES Tarybai. Šiai institucijai vadovaujanti valstybė keičiasi kas pusmetį. Iš svarbiausias ES Tarybos pareigas įeina šios pagrindinės užduotys: suderinti ir priimti ES teisės aktus, koordinuoti bendrają ES ekonominiką ir patvirtinti metinį Bendrijos biudžetą. Pirmininkaujančios šalies visuomet laukia nelengvas darbas – užtikrinti sklandų ES Tarybos darbą, t. y. formaliai ir neformaliai kanalais suderinti visų ES šalių narių interesus ir efektyviai dirbtis drauge su kitomis dviomis pagrindinėmis ES institucijomis – Europos Komisija ir Europos Parlamentu. ES Taryba yra šalių narių interesų gynimo institucija, kuriuoje susitinka įvairių sričių ministrai iš visų ES šalių ir ieško bendrų sprendimų, tenkinančius visas šalis nares. Tai gali pereiti į ūkio politiką, ekonomikos tvarumo ir ūkio plėtra, ES išorės sienu stiprinimas ir ES Baltijos jūros regiono strategija.

Taigi Lietuvos laukia didžiulis iššūkis. Deja, nerimauti yra ko – juk neryžtingo Algirdo Butkevičiaus vyriausybė nieko doro nenuveikė savo šalyje, tad kokius ji sugebėjimus parodys Europos Sąjungos mastu?

Štai kada išryškėjo Lietuvos Prezidentės Dalios Grybauskaitės atkalumo priežastys – juk ne veltui mūsų valstybės vadovė kaip sugedusius obuolius mėtė lauk socialdemokratų ir jų koolicinių partnerių politinius komisarus iš formuojamos vyriausybės. O kad tai buvo būtina, įrodė ir tuomet neišbrokuotos ūkio ministres B. Vésaitės „nuopelnai“, apie kuriuos Prezidentė užsiminė savo metinėje kalboje: „Neteisėtai lobiti ipratę asmenys negali susitaikyti su nauja viešųjų pirkimų tvarka. Prisidengus pirkimų paprastinimu bandoma grižti prie korupcinės neskelbiamų derybų ir vidaus sandorių praktikos“. Dabar pabandykime išsiaiškinti, ką apie Lietuvą pagalvotų vakaruose, jei tokia „praktika“ B. Vésaitė būtų pristačiusi ir ES šalių ūkio ministrams? Laimė, spėta išmesti ir šią musę iš barščių.

Pagal „Europos spalvas“ parengė Gintaras MARKEVIČIUS

Minint 1948 metų didžiojo trėmimo į Sibirą 65-ąias metines ir Norilsko sukilimo 60-ąja sukaktį, Europos Parlamento narė Radvilė MORKŪNAITĖ-MIKULĖNIENĖ pakvietė savo kolegą Bastianą BELDERIĄ atviram pokalbiui apie istorinių patirčių tarp Rytų ir Vakarų Europos skirtumus ir skirtinį požiūrių į 20 amžiaus Europos istorijos įtaką šiandienai. B. Belderis, dirbęs istorijos mokytoju ir žurnalistu, nuo 1999 metų Europos Parlamente atstovaujantis Nyderlandams, yra EP Užsienio reikalų komiteto narys. Pateikiamo šio pokalbio sutrumpintą versiją.

– Džiaugiuosi šia galimybe pasikalbėti apie mūsų bendrą patirtį ir tuo pačiu skirtingas patirtis Europos Sajungoje. Šiandien esame viena didelė Europos šeima, tačiau kadaise buvome atskirti. Kokia, Jūsų nuomone, šio padalijimo įtaka mūsų dabarčiai? Kiek Europos Sajungoje yra žinoma apie 50 metų trukusį sovietų okupacijos laikotarpį Baltijos šalyse ir beveik pusėje Europos?

Ar Vakarų europiečiai dabar žino daugiau, nei anuomet?

– Kaip istorikas ir kaip žmogus turiu pasakyti, kad tiek aš asmeniškai, tiek mes Vakaruose labai menkai žinome Jūsų šalies, Lietuvos, istoriją. Dirbdamas istorijos mokytoju viduriuje mokykloje Roterdame domėjausi informacija apie Jūsų šalies, kuri tapo nepriklausoma iškart po Pirmojo pasaulinio karo ir vos po dviejų dešimtmecčių vėl pateko į stalinistinės Sovietų Sajungos okupaciją, likimą, paskui – brutalus nacių periodas, ir vėl okupacija. Taigi, kai Nyderlandai buvo išlaisvinti po penkių metų okupacijos – jūs buvote dar kartą okupuoti. Jau tada, šeštajame septintajame dešimtmetyje maniau, kad mano mokiniai turi žinoti ne tik apie Vakarų Europą, bet ir apie Vidurio ir Rytų Europą.

Mano dėstytojas Utrechtto universitete, kuriame studijavau Vidurio ir Rytų Europos istoriją, buvo profesorius iš Čekoslovakijos, pabėgėlis, pasitraukęs 1948 metais. Jis buvo parašęs knygą geru pavadinimu „Pavėluotas išvadavimas“, „Pavėluotas išvadavimas“ – nes jūs išsilaisvinote tik suirus Sovietų Sajungai 1990-ųjų pradžioje.

Dabar, kai kartu esame Europos Sajungoje, turime formuoti bendrą supratimą, pažinti nacionalines istorijas, kad geriau suprastume laisvės sieki ir jūsų baimes, pavyzdžiui, dėl geopolitinės padėties, atsižvelgiant į kylančią Putino Rusiją.

– Visiškai su Jumis sutinku. Tos istorijos patirtys kiek kitomis formomis tėsiasi ir šiandien. Žinant, kad ne-

galime palikti jūsų vienų kovoti už laisvę, kad turime būti budrūs pavoju, kuriuos patiria skirtingos šalys narės, atžvilgiu.

Jei Vakarų Europoje iš tiesų mylime laisvę, turime iš jūsų sužinoti, kokia buvo komunizmo realybė, ir kovoti su visomis totalitarinėmis ideo-logijomis. Tais laikais, kai buvau istorijos studentas, buvo beveik nusikaltimas lyginti Stalino Rusiją, Sovietų Sąjungą ir komunizmą su nacizmu ir nacionalsocializmu. Jums teko tragiską abiejų totalitarių režimų okupacijos patirtis – tai yra dviguba praeities našta.

Kai Europos Parlamente kalbame apie ES ir Rusijos santykius, visada siekiu pri-minti, kad nepamirštume Baltijos šalių nacionalinių intere-

galime palikti jūsų vienų kovoti už laisvę, kad turime būti budrūs pavoju, kuriuos patiria skirtingos šalys narės, atžvilgiu.

Gerbiamas profesore Ona VOVERIENE,

sveikindamas Jus garbingo jubiliejaus proga nuoširdžiai linkiu gerausios sveikatos, neblėstančios ugnies įamžinant Laisvės kovotojų atminimą ir nepaliaujamai dirbant prasmingiausius darbus dėl Tėvynės Lietuvos.

Pagarbiai,
Antanas Lukša

* * *

Garbingo 80-ojo gimtadienio proga nuoširdžiai sveikiname 1949 metų Irkutsko srities tremtinę, ilgametę LPKTS Kauno filialo narę Antaniną MACKEVIČIENĘ.

Linkime daug laimingų dienų, sveikatos, dvasios ramybės ir Dievo palaimos.

LPKTS Kauno filialas

pripažinti, ir kad draugai Europoje reaguotų į mūsų patirtis supratinčiai. Nese-niai buvo atvejis, kai Europos Komisijoje buvo pakabintas pla-

kas, kuriame tarp religinių simbolių buvo pavaizduotas kūjis su pjautuvu – Sovietų Sajungos simbolis. Tokie maži dalykai rodo, kaip esame atitolę vieni nuo kitų. Kalbamame apie ekonominę krizę, kad turime dirbti kartu, ir tą darome, tačiau yra ir mums svarbių emocinių dalykų, ir tokie pavyzdžiai mums nėra labai malonūs.

– Jei nėra jautrumo, tai parodo, kad iš tiesų nėra supratimo, ką tie simboliai reiškia žmonėms, gyvenusiems toje priespaudoje. Uždraudėme nacių simbolius, turime uždrausti ir so-vietinius. Pernai kartu su žmona keliavome po Lietuvą. Šalies kraštovaizdis labai gražus, o aš vis galvojau, kas čia vyko ketvirtajame dešimtmetyje. Tokią režimą, kaip nacizmas ir komunizmas, nuodai buvo okupuotose šalyse turėti kolaborantai. Taip buvo ir Nyderlanduose. Nors turėjome tik penkių metų okupacijos patirtį, šita praeitis vis dar persikoja mus. Ir to, kas vyko Jūsų šalyje, nuodai yra likę. Mes kaip politikai turime tuos nuodus ištrauktis ir pirmiausiai paskatinti teisingas politines išvadas.

– Labai ačiū, pone Belderis už Jūsų mintis, labai džiaugiuosi Jūsų draugyste. Ti-kiuosi, galėsime ir toliau dirbti kartu, kad pažintume vieni kitus daug geriau.

Pilnų pokalbio vaizdo įrašą kviečiame žiūrėti: <http://youtu.be/g8Lud8ifT5o>

Bastianas Belderis: Daugiau niekada negalime palikti jūsų vienų kovoti už laisvę

daug pasikeitė kai kurių kaimynių politinis mentalitas, mums labai svarbu, kad vis daugiau žmonių Europos Sajungoje sužinotų, kas vyko per 50 sovietų okupacijos metų. Bet norėčiau sugrįžti prie Jūsų, kaip mokytojo, temos. Veikiausiai tik dėl Jūsų asmeninio įsitrukimo pasakojote savo mokiniams apie tai, kas vyko Baltijos šalyse ir Sovietų Sajungoje. Jūsų paties žinios buvo sukauptos universitete iš žmonių, kuriuos sutikote. Ar jautėte informacijos apie tai, kas vyko Sovietų Sajungoje, stygį vadovėliuose ir bendrai žiniasklaidoje?

– Dėmesys buvo skiriamas *status quo* problemoms. Ar išauš diena be „geležinės uždangos“? Ar ateis diena, kai Vidurio ir Rytų Europos tau-tos galės pačios priimti politinius sprendimus? Ir tai įvyko. Turėjau puikią progą atvykti į Baltijos šalis tomis emocingomis dienomis kaip žurnalistas. Naudojausi galimybe rašyti kiek įmanoma daugiau apie tai, kas vyko Baltijos šalyse, stovėjusiose Sovietų Sajungos griūties priešakyje. Susidarė įspūdis, kad Vakaruose buvome patenkinti *status quo*: jei mūsų laisvei nekyla pavoju – tebūnie. Bet kai prisimeni, kaip jūsų bendrapiliečiams reikėjo pagalbos iš išorės, ir kaip jie jautėsi išduoti partizaninio pasipriešinimo metais... Šiandien tai yra labai svarbi pamoka mums Europos Sajungoje, kad mes niekada daugiau ne-

susijusių su praeities patyrimais ir, žinoma, šiandiena, ir kad nepaliktume jūs vienų. Ar ir Jums susidarė įspūdis, kad dėl menko žinojimo apie jūsų tragiską praeitį, nepakankamai atsižvelgiant į Baltijos šalių poziciją diskutuant apie santykius tarp ES ir Rusijos?

– Sutikčiau, kad tam tikra sasaja yra. Žinių stoka arba tam tikras naivumas. Be abejo, mes turime vystyti konstruktyvų dialogą su mūsų kaimynais. Bet tuo pačiu turime atsižvelgti į istorines patirtis. Europos Parlamente vis dar tenka susidurti su atvejais, kai žmonės nustemba išgirdę apie masinius trėmimus, partizaninį pasipriešinimą. Ar mūsų veikla Europos Parlamente, Europos istorijų sutaikymo grupėje, kurioje mes abu dirbame, galėtų būti dar efektyvesnė suteikiant daugiau žinių mūsų kolegom? Ar galėtume siekti, kad ES mokyklose būtų dėstoma bendra Europos istorija? Minėjote apie komunistinį ir nacistinį režimus. Tai susiję ne tiek su palyginimu, bet labiau su įvertinimu to, kas vyko, tiesiog – žinojimu. Kiekvienas skausmas yra unikalus, negalime dėti lygibės ženklo, bet turime žinoti ir įvertinti. Ar manote, kad mūsų šviečiamoji veikla yra žingsnis geresnio supratimo link?

– Žinoma, esu tuo įsitikinęs. Skirtingos istorinės 27 Europos Sajungos šalių narių patirtys stimuliuoja. Gali pa-

matyti panašumus, bet taip pat ir įvairovę, nacionalinių istorijų specifišumą. Pamokų apimtis turėtų plėstis, ir aš žinau, kad mokiniai ir studentai labai noriai siekia gilesnių žinių.

Šiuo metu – sudėtingas periodas dėl ištikusios ekonominės krizės. Daug euroskepticizmo. Esu įsitikinęs, kad Europos Sajunga reikalinga geram bendradarbiavimui. Reikia atsižvelgti į mūsų skirtingas kultūras, kalbas ir istorijas, kad galėtume gerai bendradarbiauti. Turime dar daug ką nuveikti, kad priprastume prie minties ir konkretiau susipažintume su įvykiais po Antrojo pasaullinio karo, kai mes buvome išlaisvinti, o jūs – likote okupuoti, ir kokius pėdsakus ta patirtis paliko jūsų kultūroje ir gyvenime.

– Dirbtu su žmonėmis Vakarų Europoje, su kolegomis pasidalinti šiomis patirtimis yra mūsų pagrindinis uždavinys. Turiu pripažinti, kad nelabai išmanau, pavydžiui, Portugalijos istoriją ir iš jos kylančius šios šalies rūpesčius. Todėl tai yra įspareigojimas mums visiems – geriau vieni kitus pažinti, kad tie bendri namai, kuriuose kartu gyvename, būtų tinkami. Jei kažkur prakiuro namo stogas, anksčiau ar vėliau tai paveiks visą pastatą. Tuo tarpu, kai artimai bendradarbiaujame ir gerai pažįstame vieni kitus, galime išspręsti visas problemas. Mums svarbu, kad būtume

Birželio 14-oji – Gedulo ir Vilties diena

Viltinga jubiliejinė šventė

(atkelta iš 1 psl.)

Nuo tos dienos ir prasidėjo kalnelio gyvavimas – čia prie jau užkastų 45 krašto vyrų ir moterų, sugulė dar 35 partizanų palaikai, kuriuos surinkti iš griovių ir pamiskių padėjo ir žinių suteikė žuvusių artimieji, taip pat uošvis Jonas Raslavičius, buvęs šaukus medžiotojas ir teikęs paramą krašto rezistentams. Vienas po kito kilo paminklai ir koplystulpiai... O iš neprietelių vis sklidę grasinimai susidoroti... Tačiau buvau tvirtai įsitikinus, kad Laisvės kovotojų kapas privaloapti ne tik mirtimi alsuojančiu, bet ir vilti bei pasididžiavimą teikiančiu paminklu. Dėl šios nuostatos visada turėjau tvirtą šeimos ir bendraminčių palaikymą. Štai jau 25 metų „Skausmo“ kalnelyje plevėsuoja Lietuvos trispalvė, iški-lo simbolinis bunkeris-koplyčia, įamžinanti Birutės rinktinės, iškurtos Juozo Lukšos-Skirmanto, štabą; ši partizanų amžinojo poilsio vieta ta-po Prienų krašto pasididžiavimu, tautiečių ir pasaulio žmonių iš Jungtinių Amerikos Valstijų, Kanados, Australijos, Vokietijos, Maltos, Japonijos, Rusijos, o ir visos Europos lankoma vieta. Kasmet čia atvyksta per 30 moksleivių ir studentų ekskursijų. Nepamirštami Lietuvos ir Švedijos Karalystės karininkų, šesiolikos šalių ambasadorių, reziduojančių Lietuvoje, bei disidentų buvusių politinių kalinių: Kauno arkivysku-po metropolito Sigito Tamkevičiaus ir akademiko Sergejaus Kovaliovo, apsilankę.

mai. Šie svečiai fotografavo kiekvieną paminklą, domėjos i kiekvienu užrašu, tad „Skausmo“ kalnelio atvaizdas puosia užsienio šalių muziejas ir primena nemarą Lietuvos partizanų pasiryžimą kovoti dėl Tėvynės laisvės“.

Tauro apygardos partiza-

Veiverių „Skausmo“ kalnelyje jubiliejinės šventės metu
nas Arūnas – dim. kpt. Antanas Lukša, „Skausmo“ kalnelyje išmeigęs pirmajį kryžių ir čia pastatęs atminimo paminklus savo žuvusių brolių: Jurgio-Piršlio, Juozo-Skirmanto, Stasio-Juodvarnio, bei Geležinio Vilko rinktinės vado Juozo Stravinsko-Žiedo bei kartu žuvusių septynių Laisvės kovotojų atminimui, pakvietė susikaupti tylos minutę, o garbės kuopos šaulius saliuotuti: už Lietuvos partizanus ir politinius kalinius, už Lietuvos tremtinius, už Tėvynė Lietuvą. Driokstelėjo ginklu salvės, nuaidėjusios ažuolų viršūnėmis – pagarbos sūnumus ir dukterims, žuvusiems už Tėvynės laisvę, simbolis.

simbolinių aukurų – žvakę, privačią švesti ir šildyti, su teikiti ugnelės tolimesniems prasmingiems darbams. Taip pat kartu su Antanu Lukša ir Dalyte Raslavičiene padėkojo nuoširdžiai prisidėjusiam prie „Skausmo“ kalnelio įkūrimo Cezariui Pacevičiui; nuolatiniam pagalbininkui Veiverių seniūnui Vaclovui Ramanauskui, kurio pastangomis ši sakralinė vieta atsi-spindi Veiverių heraldikoje; Veiverių laisvalaikio ir kultūros centro direktorei Daivai Venclovienei, kurios pastangomis Tomo Žilinsko gimnazijos bei Skriaudžių pagrindinės mokyklos bendruomenės kartu su LPKTS Prienų filia-

lu dalyvauja patriotiniuose renginiuose bei Garliavos Juozo Lukšos gimnazijos direktoriui istorikui Vidmantui Vitkauskui už Lietuvos Laisvės kovų istorijos skladą. Šiemis nusipelnusiems žmonėms įteiktos LPKTS padėkos. Pagarbai padėkota ir Pažerė parapijos klebonui Kazimierui Skučui už nuolatinį rūpestį perlaidojant partizanų palaikus, pašventinant pastatyta paminklą ir už dvasingą žodį LPKTS Prienų filialo renginiuose.

Už nuoširdumą ir lietuvių tautos istorijos saugojimą, už 25 metų veiklą LPKTS Prienų filialo pirminkės pareigose, už ne vieną prasmingą puslapį, išrašytą Prienų krašto žmonių gyvenime, padėkos ir palinkėjimų žodžius Dalytei Raslavičienei išsakė: Seimo nariai Andrius Palionis bei Vytautas Kamblevičius, Prienų rajono savivaldybės administracijos vardu Jaunimo kultūros centro direktorius Rimantas Siugždinis, LPKTS Vilkaviškio filialo pirminkė Dalija Karkienė, TS-LKD narys, Prienų rajono savivaldybės tarybos narys Juozas Krikštolaitis, Prienų krašto muziejaus direktorė Lolita Batutienė, Legendinio partizano Juozo Lukšos istorinės ekspozicijos vadovė Jovita Každailienė bei Skriaudžių buities muziejaus muziejininkė Snieguolė Ditkevičienė. Šie žmonės turėjo progą nuoširdžiausis sveikinimo ir padėkos žo-

džius išsakyti ir savo kraštiečiui – LPKTS valdybos pirminko pavaduotojui Antanui Lukšai, neseniai atšventu-siam garbingą jubilieju.

Dalytės Raslavičienės iniciatyva renginio svečiams įteiktos atminimo dovanos – jubiliejaus proga Antanui Lukšai jo vaikų Dalios ir Kęstučio sudaryta knyga „Lai-kom frontą!“, bei „Laisvės kovų archyvas“ Nr. 46, kuriame publikuojama Prienų krašto partizanų ryšininkės Mortos Linkaitės tragisko gyvenimo istorija.

„Skausmo“ kalnelyje prie parimus paminklų, Amžinosisos ugnies, liepsnojančių žvakelių ir margaspalvių vasa-ros gėlių ilgai skambėjo „Per-kūno“ choristų bei Lietuvos šaulių sąjungos Vilkaviškio Petro Karužos būrio ansamblio „Bočiai“, vadovaujamo Algimanto Šerono, partizanų ir tremtinų dainos. „Oi ne-verk, motušéle...“ vilnijo skambioji perkūniečių daina, pritarian Lietuvos kario-menės Sausumos pajęgų orkestro fleitininkui Algirdui Tamulaičiui, nuteikianti viltingai ateicių, kad lietuviams daugiau niekada nereikėtų pilti skausmo kalnelių, o tik didžiuotis protėvių žygdarbiais ir savos tautos istorija. „Il-giausiu metų, ilgiausiu“ skambėjo dainininkų ir šventės svečių linkėjimas Dalytei Raslavičienei ir Antanui Lukšai prasmingų veiklos ir gyvenimo ju-bilieju proga už jų dvasios tvirtybę ir energiją, gerumą ir at-sidavimą, pareigą ir prasmin-gus darbus Tėvynėi.

Dalia
MACIUKEVICIENĖ
Autorės nuotraukos

Atidengta atminimo lenta

(atkelta iš 1 psl.)

Atminimo ženklą inicijavo LGGRTC, parėmė Kauno miesto savivaldybė, bendrovė „Lietuvos geležinkelis“.

Atidengti atminimo lentą atvyko Kauno miesto savivaldybės vicemeras Vytautas Vasilenko. Jis priminė susirinkusiesiems, kad pastaraisiais metais vyriausybiniės, vi-suomeninės organizacijos daugiau dėmesio skiria buvusių politinių kalinių ir tremtiniių patirtų kančių įamžinimui, kad skaudi praeitis vienaip ar kitaip perteikiama jaunajai kartai. „Viena tokia iniciatyvų – rengiamos kasmetinės jaunimo ekspedicijos „Misija Sibiras“ į jų tėvų ir senelių tremties vietas, – sakė vicemeras V. Vasilenko. Atidengti atminimo lentą buvo pakviesti Kauno miesto savivaldybės vicemeras Vytautas Vasilenko ir LPKTS Kauno filialo valdybos pirminko pavaduotojas Antanas

Jočys, „Kasmet Birželio 14-ąją į Kauno geležinkelio stoties peroną mes ateiname nešini gėlėmis, o tada, prieš daugelį metų, čia buvome suvaryti ne savo noru. Ir be gėlių, be džiaugsmo, kiekvienas su savo skausmu ir ašaromis“, – kalbėjo Antanas Jočys.

Perone skambėjo tremtiniių dainos, atliekamos LPKTS mišraus choro „Ilgesys“, aidėjo posmai apie prarastą Tėvynę. Poeziją skaitė

Dainuoja mišrus choros „Ilgesys“

choro „Ilgesys“ vadovė Bro-nė Paulavičienė, grojo Kauno miesto pučiamųjų orkestras „Ažuolynas“. Prie atminimo lentos plevėsavo Lietuvos Trispalvė ir LPKTS Kauno filialo vėliava, buvo padėta gėlių.

Pasibaigus koncertui minėjimo dalyviai nuvyko į Petrasčiūnų kapines. Prie „Tautos kančios“ memorialo, Angelo skulptūros taip pat prazodo gėlės.

Aušra ŠUOPYTÉ
Zenono Šiaučiulio nuotr.

Gedulo ir Vilties dienos minėjimas Klaipėdoje

(atkelta iš 1 psl.)

Buvusi tremtinė pabrėžė: „Dabar gyvename tikrai gerai, o skundžiamės labiau nei tuomet. Tuomet vienintelis noras buvo sugržti į mylimą Tėvynę, kurią dabartinė karata lengvai palieka.“

Iškilmių dalyviai klausėsi Tėvynės meilės ir ilgesio persuktų tremtiniių, politinių kalinių ir Lietuvos partizanų dainų, atliekamų Klaipėdos buvusių politinių kalinių ir tremtiniių choro „Atminties gaida“, vadovaujamo V. Sakauskio. Nuotaiką skaidrino ir maloniai nuteikė jaunimo grupės – „Palinskienės liaudies muzikos ansamblis“ – atlikėjai.

Po renginio daugelis dalyvių palinko prie atminimo „akmenelių“, kad uždegdamis žvakelę ir padėdami gėlių

puokštėlę pagerbtų Amžinybėn išėjusius artimuosius. Daugeliui tai vienintelė vieta, kurioje galima išreikšti pagarbą ir atminti išėjusiuosius, nes tikroji amžinojo poilsio vieta nežinoma, liko nesuskaičiuojamuose melo ir pažeminimo gulaguose, lageriuose ar tremties vietose.

Žvelgiant į gėlėse ir žvakelių liepsnelėse skendintį „Tautos kančios“ memoria-lą, nejučia pagalvojau, kad galima iš žmogaus atimti jaukius namus, saulėtą ir nerūpestingą vaikystę, tėvą, motiną, Tėvynę, bet negalima atimti atminties. Kol ji gyva, tikėkime ir turėkime vilties, kad mes, mūsų vaikai, vaikaičiai ir kitos kar-tos niekada nepatirs 1941-ujų birželio 14-osios.

Irena BERNATONIENĖ

Apie socialinius tremties aspektus

Birželio 12 dieną Seime įvyko mokslinė-praktinė konferencija „Tremties istorinė ir socialinė atmintis: gyvenimas po lemties ženklu“. Konferenciją rengė Seimo narė Vincē Vaidevutė Margevičienė, Igarkiečių brolujos nariai, Vytauto Didžiojo universiteto, Lietuvos gyventoju genocido ir rezistencijos tyrimo centro specialistai. Konferencijos metu buvo siekiama pažvelgti į tremtį, remiantis ją išgyvenusių asmenų patirtimi, aptarti tremties padarytą įtaką asmenybei ir buvusių tremtiniių gyvenimo kokybei senatvėje.

Seimo narė Vincē Vaidevutė Margevičienė džiaugėsi, kad Lietuvoje pradedama kal-

tovoje ir Lietuvai atkūrus neprikalausomybę. Okupacijos laikotarpiu žmonės buvo priversti spręsti savo tapatybės klausimą. Klasikinės sociologijos požiūriu, mes save suvokame taip, kaip mus suvokia aplinkiniai. Toks išbandymas kaip tremtis, kai prieš savo valią žmonės patalpinami į visai kitą situaciją (gyvenimo sąlygos, socialinis statusas), suvokia, kad nebėra tuo, kuo save laikė. Toks suvokimas žmonėms labai tragiškas. Tremtinio tapatybė yra dviprasmiška: netaipina savęs su ta situacija, į kurią pateko, bet ir neslepija savo asmenybės. Tremtyje religinės šventės, simbolika buvo labai svarbios,

bet šie tyrimai dar tik prasideda, – apgailestavo Vylius Leonavičius.

Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro direktorė Teresė Birutė Burauskaitė konferencijos metu prašė atsiliepti žmones, žinančius vietą, kurioje įvyko traukinio katastrofa. 1948 metų gegužės 24-osios anksstyvą rytą iš Viduklės geležinkelio stoties pajudėjo 46 vagonų ešelonas su 1271 tremtiniu. Po savaitei sastatas įvažiuodamas į Jumatovo geležinkelio stotį (23 kilometrai iki Ufos, Baškirijos sostinės), iširėžė į stovėjusį prekinį traukinį. Sovietų pareigūnų nurodytomis priežastimis, mašinistas ir jo padėjėjas užmigo ir nepamatė raudono šviesoforo signalo. Pagal Baškirijos viadaus reikalų ministerijos atliktą tyrimą, žuvo 19 tremtiniai, 57 sužaloti, iš jų – 11 labai sunkiai. Mūsų turimais duomenimis, mirė 25 asmenys, iš jų penki – ligoninėje. Medicinos pagalba atvykus iš Ufos pirmiausia buvo suteikiama ne tremtiniams, kurie buvo sutraiskytuose vagonuose, o nežymius sužalojimus patyrusiems konvojuje. Daugelis žuvusių netoli Jumatovo geležinkelio stoties ir buvo užkasti. „Neteko girdėti, kad ta vieta būtų pažymėta ir įamžinta. Jeigu kas turi duomenų, kur ta vieta – mes galime pradėti paiešką ir su vietine valdžia atlikti archeologinius tyrimus ir bent jau kuklų paminklą pastatyti toje vietoje. Todėl labai prašau, atsiliepti buvusiuosius Igarkoje, kuriu žino daugiau nei mes ir pateikti informaciją“, – prasė T.B. Burauskaitė.

Konferenciją užbaigė tremtiniių ansamblio „Kauno senorai“ koncertas, kuriame skambėjo tolomoje Igarkoje gimusios dainos. Buvo prisi minti dainų autorai ir dainų atsiradimo aplinkybės. „Dainos padėjo išgyventi, nenukristi ir įkvėpti dvasią“, – teigė Igarkos tremtinys Kazimieras Putna.

Igarka – užpoliarės miestas, įkurtas trečiajame dešimtmetyje. Maisto, vandens, kuro stoka ir arktinis šaltis pjovė Igarkos tremtinius. Čia tremtiniių mirtingumas buvo didžiausias – 17,2 procento, lyginant su kita Krasnojarsko krašto miestais. Igarkoje apgyvendinti 3674 tremtiniai, iš jų mirė 365.

Lina JURGELAITIENĖ

Koncertuoja buvusių tremtiniių ansamblis „Kauno senorai“

Konferencijos dalyviai atvyko iš visos Lietuvos

beti apie tremties padarinius senatvėje: „Mokslininkų atliktu tyrimu dėka galime nagrinėti socialinius tremties aspektus, turime aiškiai įvardintas pasekmes bei galime spręsti, kokia pagalba reikalinga ir kiek tai kainuo- tu valstybei“.

Tremtis pirmiausia yra atskiro žmogaus tragedija. Tačiau kaip įvertinti žalą, kurią patyrė mūsų tauta per okupacijos laikotarpi? „Nelaukite, kol mokslininkai ateis ir užrašys jūsų atsiminimus, bet patys imkite ir užrašykite, nes mokslo požiūriu – tai neįkainojama informacija,“ – ragino konferencijos dalyvius Vytauto Didžiojo universiteto profesorius Vylius Leonavičius.

Per 50 sovietinės okupacijos metų tremtį išgyvenę žmonės patyrė tris tapatybės lūžius: sovietinės okupacijos laikotarpi tremtyje, sovietinės okupacijos laikotarpi Lie-

tuvėje ir Lietuvai atkūrus neprikalausomybę. Okupacijos laikotarpiu žmonės buvo priversti spręsti savo tapatybės klausimą. Klasikinės sociologijos požiūriu, mes save suvokame taip, kaip mus suvokia aplinkiniai. Toks išbandymas kaip tremtis, kai prieš savo valią žmonės patalpinami į visai kitą situaciją (gyvenimo sąlygos, socialinis statusas), suvokia, kad nebėra tuo, kuo save laikė. Toks suvokimas žmonėms labai tragiškas. Tremtinio tapatybė yra dviprasmiška: netaipina savęs su ta situacija, į kurią pateko, bet ir neslepija savo asmenybės. Tremtyje religinės šventės, simbolika buvo labai svarbios,

tai padėjo išlaikyti lietuviybę. Grįžę iš tremties žmonės turėjo slėpti savo tapatybę. Sovietų okupacijos laikotarpiu žmonės jautė naštą, lyg būtų pažymėti, bet negalėjo atsikratyti. Žmonės išgyveno psichologinį diskomfortą. Ką reiškia visuomenei, kai tokiu žmonių yra ne dešimtys, o šimtai tūkstančių, kai tokia situacija tėsiasi 50 metų? Kokia įtaka padaryta jų bendravimui ir santykiams? Kančia turėjo įtakos ir žmonėms, gyvenantiems šalia.

Nepriklausomos Lietuvos laikotarpis sugrąžino asmenybę, kurią augino ir ugđė tėvai. Tai įvardijama kaip pozityvus lūžis. Nepriklausomybė leido atvirai deklaruo ti savo tapatybę, leido bendrauti ir stiprinti pilietinę visuomenę.

„Mokslininkams svarbu aiškintis ir suprasti, kokią įtaką daro tremties patyri mas šiandienai. Labai gaila,

bet šie tyrimai dar tik prasideda, – apgailestavo Vylius Leonavičius.

Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro direktorė Teresė Birutė Burauskaitė konferencijos metu prašė atsiliepti žmones, žinančius vietą, kurioje įvyko traukinio katastrofa. 1948 metų gegužės 24-osios anksstyvą rytą iš Viduklės geležinkelio stoties pajudėjo 46 vagonų ešelonas su 1271 tremtiniu. Po savaitei sastatas įvažiuodamas į Jumatovo geležinkelio stotį (23 kilometrai iki Ufos, Baškirijos sostinės), iširėžė į stovėjusį prekinį traukinį. Sovietų pareigūnų nurodytomis priežastimis, mašinistas ir jo padėjėjas užmigo ir nepamatė raudono šviesoforo signalo. Pagal Baškirijos viadaus reikalų ministerijos atliktą tyrimą, žuvo 19 tremtiniai, 57 sužaloti, iš jų – 11 labai sunkiai. Mūsų turimais duomenimis, mirė 25 asmenys, iš jų penki – ligoninėje. Medicinos pagalba atvykus iš Ufos pirmiausia buvo suteikiama ne tremtiniams, kurie buvo sutraiskytuose vagonuose, o nežymius sužalojimus patyrusiems konvojuje. Daugelis žuvusių netoli Jumatovo geležinkelio stoties ir buvo užkasti. „Neteko girdėti, kad ta vieta būtų pažymėta ir įamžinta. Jeigu kas turi duomenų, kur ta vieta – mes galime pradėti paiešką ir su vietine valdžia atlikti archeologinius tyrimus ir bent jau kuklų paminklą pastatyti toje vietoje. Todėl labai prašau, atsiliepti buvusiuosius Igarkoje, kuriu žino daugiau nei mes ir pateikti informaciją“, – prasė T.B. Burauskaitė.

Konferenciją užbaigė tremtiniių ansamblio „Kauno senorai“ koncertas, kuriame skambėjo tolomoje Igarkoje gimusios dainos. Buvo prisi minti dainų autorai ir dainų atsiradimo aplinkybės. „Dainos padėjo išgyventi, nenukristi ir įkvėpti dvasią“, – teigė Igarkos tremtinys Kazimieras Putna.

Igarka – užpoliarės miestas, įkurtas trečiajame dešimtmetyje. Maisto, vandens, kuro stoka ir arktinis šaltis pjovė Igarkos tremtinius. Čia tremtiniių mirtingumas buvo didžiausias – 17,2 procento, lyginant su kita Krasnojarsko krašto miestais. Igarkoje apgyvendinti 3674 tremtiniai, iš jų mirė 365.

Lina JURGELAITIENĖ

Gyvenimo išbandymai

Tėsinys.

Pradžia Nr. 22

Atėjo baisioji 1941 metų birželio 14-oji. Trečią valandą nakties pasigirdo durų skambutis ir nekantrus beldimas. Pabudo visi namo gyventojai. Mes nieko nesupratome, tačiau tévelių akyse matėme siaubą. Kas tai? Kai atidarėme duris, iš mūsų butų išvirto penki ginkluoti vyrai: trys sovietų kareiviai ir du žydai. Pradėjo krata. Tévelis sėdėjo kambaryste iškeltomis rankomis, į jo krūtinę buvo įremtas pistoleto vamzdis. Taip jis išlaikė keturias valandas, kol mes susiruošėme kelionėn. Mamytė vaikščiojo kaip nesava, tačiau ramino mane, seserį Dainą ir pusserę Palmyrą Vaitiekaitytę. Liūdnomis, siaubo pilnomis akimis ji žiūrėjo į tévelio jauunesnį broli Justą ir įnamį Česlovą Kizlauską. Mūsų namų brangenybė – tévelio apdovanojimai: Vyties Kryžiaus, Gedimino, Vytauto Didžiojo ordinai ir medaliai, padabinti dramblio kaulu su deimantais, kuriuos jis užsišdėdavo tik eidamas pas Prezidentą Antaną Smetoną, per tą krata dingo. Tačiau tuo krata nesibaigė, sakė, kad ieško ginklų, kurių čia nebuvo.

Mums leido pasiminti kelis lagaminus, neviršijančius 100 kilogramų. Sudarė palikto turto sąrašą: baldų, indų, drabužių, paveikslų, knygų, stalų sidabro. Mums sakė, kad neturime teisės gyventi Kauñe, tad išeža į kitą Lietuvos miestą, o ten pagal tą sąrašą daiktai bus persiūsti. Kokia graži pasaka! Patikėjome, nes buvome išauklėti tikėti žmonėmis. Tačiau tas ankstus rytas tebuvo mūsų kančių pradžia. Beje, skaitant išvežamųjų sąrašą rusų kalba, kilo keblumų dėl manęs: tarsi nebuva sąraše, o tik berniukas Juras (Jurijus). Tad pradžioje į tremtį suruošė mūsų gyventoją Česlovą. Pussesės Palmyros taip pat nebuvo sąraše, bet mes kaip tie skriaudžiamai paukštelių stengėmės būti būryje... Dar sugriebiau keilią nuotraukas, konservatorių liudijimą, kad mokausi pianino specialybės ketvirtame kurse, krikšto mamytės Tūbelienės padovanotą aukšinį kryželį, laikrodį, žiedą. Sesuo, lydima ginkluoto kareivio, užlipo ant aukšto pasiūmti lagamino. Buvome apsirengę gimnazistiškomis uniformomis, mus krėtė šaltis, tai užsidėjome megztinius. Sesę lydėjusiam kareivui pa-

gailo Dainos, jis sugriebė ją už megztinio ir sušnabždėjo: „Beripo bolše“ (imk kuo dau-giau – rus.). Bet toji nesupratato kodėl, jei išvažiuojame tik į kitą miestą ir greitai viską mums išsiūs.

Sukrovė mūsų lagaminus į sunkvežimį ir Vaižganto gatve nuvežė prie kitų aukų namų – Rozencveigų. Jie buvo keturiese, tačiau jiems leido krautis į sunkvežimį ką norėjo. Net daiktus sunesti padėjo tautiečiai. Tai pastebėjės, Justas visiems mums atneše paltus, kuriuos užsimetėme ant pečių: buvo ankstyvas rytas, ūkanotas ir vesus. Gatvės atrodė lyg išmirusios, žmonės išsislapstę. Vėl sugrižome atgal, važiavome pro mūsų namą, aptvertą aukšta tvora. Tévelio akyse sužibo atsisveikinimo su savo namais ašaros. Verkėme visi, nors kiekvienas stengėmės valdytis. Ant betoninio tvoros stulpo tupėjo mūsų katinas Kicius. Ir jis taip gailiai kniaukė, tarasi verkė kartu su mumis. Pirma kartą gyvenime mačiau verkiantį katiną... Tévelių draugas Kleopas Gaigalis su žmona gyveno Radijo stotyje. Jis ramiai ėjo rūkydamas, bet pamatės sunkvežimyje mus kareivių saugomus, išsigando, papirosas iškrito, žiūrėjo klaikiu žvilgsniu. Tévelis linktelėjo jam galva, ir jo akyse sužibo ašaros. Ilgai virpėjo ant blakstienų... Visam laikui atsisveikino su draugu.

Nusileidome nuo Parodos kalno. Važiavome Vytauto prospektu, tačiau vis dar nežinojome kur. Prie saugumo pastato nesustojome, į Mickievičiaus gatvę, kur buvo kai-lėjimas, neužsukome. Važiavome pro miesto kapines, matėme dainininkės Veronikos Pudėnaitės kapo paminklą, tujomis uždengtą Nežinomo kareivio kapą, paminklą Darriui ir Girėnui. Pravažiavome geležinkelio stotį. Sunkvežimis pasuko į Šančius. Nesupratę susižvalgėme, kur gi mus veža? Sustojome prekių traukinių stotyje. Ten stovėjo gyvulinį vagoną ešelonas. Pro užkaltus langelius matėsi žmonių veidai. Mūsų ešelonas buvo pažymėtas ketvirtuoju numeriu, tad teko pavažinėti, kol jis suradome. Prie vagono išsiaiškino, kad Jūra – mergaitiškas vardas, tad Česlovą paleido. Čia pat jis nusirengė lietpaltį, nusiemė megtuką, nusiauė batus ir padavė téveliui. Stovėjo viškai išsirengęs.

(keliamas į 7 psl.)

Gyvenimo išbandymai

(atkelta iš 6 psl.)

Greitai tévelį nuo mūsų atskyrė. Puoliau jam ant kaklo ir nenorėjau paleisti, tačiau šiurkštį karininko ranka mane atplėsė ir nubloškė prie vagono. Nuo tos dienos užsidariau savo kiaute, nors tai buvo tik gyvenimo išbandymu pradžia.

Mūsų vagonas buvo pažymėtas 46-uoju numeriu. Nedideliam vagonė važiavome 15 lietuvių ir 12 žydų šeimų. Nuo tos minutės nekantriai laukėme karo su vokiečiais, tikėdamiesi, kad gal dar nesuspės mūsų išežtis. Tačiau traukinys pajudėjo, susiémėme už rankų. Važiavome šalutiniaisiais keliais, dažnai stoviniavome, praleisdami karinius ešelonus. Birželio 15-ąją Naujojoje Vilnioje sustojome priešais kitą ešeloną, mūsų langelis atsidūrė priešais kitą vagoną. Juo vežė atskirtus nuo šeimų vyros į Uralo lagerius. Pasigirdo žmonių balsai, ieškojo savų.

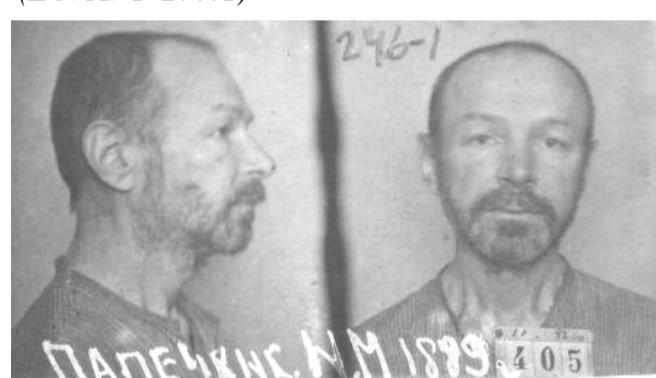
„Ar yra Papečkienės šeima?“ – išgirdome savo pavidę. Mamytė prišoko prie langelio, pamatė tévelį ir pradėjo verkti. Ilgai žiūrėti vienam į kitą neteko, nes traukinys turėjo pajudėti. Prie langelio priėjome ir messu Jūra ir Palmyra. Tévelio veidas buvo išbales, jis buvo apželės barzda, liūdnas. Pravirkau. Tévelis paklausė prancūziškai: „Kas yra?“ Visuomet būdavau labai užsispyrusi, niekada neverkdavau. Ta pačia kalbajam atsakiau: „Daugiau nebega...“ Ir pasitraukiau nuo langelio. O kad tada būčiau žinojusi, jos šis pasimatytas su téveliu bus paskutinis...

Kartą atėjo kareivis ir šūktelėjo: „Kipiatok!“ (virintas vanduo – rus.). Ši kartą eiti vandens buvo mano eilė. Vandenių kiekvienas nešdavome savo vagonui. Išėjau lydima ginkluoto kareivio. Žmonių prie krano buvo daug, tad te-

ko palaukti. Staiga pajutau, kad mane kažkas traukia už rankovės. Atsisukau: į mane žiūrėjo liūdnos lydinčio kareivio akys. Jis tyliai sušnabždėjo: „Begi!“ (bék – rus.). Norėjau bėgti, bet kur? Kaip bus su tévais ir seserimi? Mano galvoje sukosi mintys, sukosi lyg viešulas, ir aš tvirtai apsistrenčiau pasilikti su mamytė, tad pasilenkiau ir tyliai p a s a k i a u : „S p a s i b o“ (aciū – rus.).

Lietuvos kariuomenės pulkininkas Juozas Papeckys. 1924 metai (LCVA. P-20461)

Juozas Papeckys. Sverdlovsko srities Sevurallagas, 1941 metai (LYA, f. K-1, ap.58, b. P-12006)

Prisipylusi karšto vandens, grįžau į vagoną. Tad du kartus galėjau pabėgti nuo tremties, bet mano meilė ir pagarba téveliams nugalejo – likau su šeima, nes žinojau, kad jiems būsiu reikalinga. Jaučiuosi paaukojusi savo gyvenimą, kad palengvinčiau jų kančias.

Vyrų ešelonas jau buvo paruoštas važiuoti. Tévelis per mus lydėjusį kareivuką perdarė bandelę, duonos, o mes jam megztuką, vatinę antklodę ir dar kelias smulkmenas. Kai mūsų traukinys, velkamas dviejų garvežių, slinko per Vilniaus kraštą, sutiktos pagyvenusios moterys klaupėsi ir žegnojo ešeloną. Buvo klaiku ir mums, ir joms. Širdies gilumoje dar vylémės, kad greitai prasidės karas, ir mes pasuksime atgal. Kiekvienas tikėjome savaip ir kiekvienas savyje, bet likimas buvo negailestingas...

Buvome negyvenamo Mastacho kyšulio (Jukutija) robinzonai. Kasdien éjo vis

šaltyn. Už 39 kilometrų ledu arba 90 kilometrų pakrantė – Tiksio šiaurinis uostas. Žmonės ten gyveno šiltai, namuose turėjo elektrą, buvo sotūs, šiltai apsirengę. O mes kas? Mes „fašistai, liaudies priesai“, mes – raupsuotieji, išbraukti iš gyvenimo knygos, apiplyšę klipatos, išbadėj, ligoti, utélēti. Kokia gyvenimo ironija: iš gimnazijos – tiesiai į pragarą ir jokios vilties...

Artinosi pavasaris. Iš Tiksio atvažiavo arkliu kinkytas vežimas su keliais žmonėmis. Į Tiksį reikėjo pasiusti 20 vyru. Pas mus jų nebuvo, tai rinko moteris. Sudarė sąrašą iš suomių ir lietuvių, bet vienos pritrūko. Mudvieni su Monika Kaulevičiute viršininkas liepė atsistoti. Aš buvau aukš-

ta, bet liesa, o Monika maža ir kresna. Valdžia nusprendė: „Teigu važiuoja ta kačerga“, – ir parodė į mane. Parlėkiau namo ir pasigriau mamytėi. Ji labai susirūpino, nes man éjo tik septyniolikti, sąraše buvau jauniausia. Vykome keliems ménemis – iki vasaros žvejybos... (bus daugiau)

Paruošė Stanislovas ABROMAVIČIUS

Išrovė iš Tėvynės mus kaip medži...

Mūsų, kankinių tautos, istorijoje birželio 13–15 dienos pažymėtos kruvinomis ašaromis. 1941 metais iš Lietuvos buvo išvežta dešimtys tūkstančių žmonių, o per visus trémimus komunistai išvežė netoli 350 tūkstančių žmonių, tai yra kas septintą Lietuvos gyventoją. Nebuvo šeimos, kad trémimai nebūtų skaudžiai paliečių.

Tie piktai žmonės atėjo į mūsų gražų, svetingą, mielą kraštą. Atėjo ir pasilikio. Jie pyko ant mūsų, kad duoną auginome, pastogę turėjome, buvome gražiai apsirengę, kad mūsų širdys buvo taikios ir nekerštingos...

Tos baisios birželio dienos liko mūsų tautos atmintyje žiaurios, be gailesčio, be žmogiškumo.

Dar kartą pabūti visiems

Buvę politiniai kaliniai ir tremtiniai viešintiškiai susirinko susikaupti prie Tremtinų kryžiaus

karto maldoje Birželio 14 dieną viešintiškiai susirinko

Kiekvienas jų turi savią istoriją, savią baisią netekštį...
Jolanta MAMENIŠKIENĖ

ILSEKITĖS RAMYBĖJE

Povilas Mateikis
1927–2013

Gimė Rokiškio aps. Kamajų valsč. Kurkliečių k. ūkininkų šeimoje, kurioje augo brolis ir dvi seserys. 1945 m. Kurkliečių kaimo tragedijos metu tévas buvo nušautas. 1947 m. Povilas buvo areštotas ir už akių nuteistas septyneriems metams. Kalėjo Oroblage Nr. 5, Beregovoj ir Magadano lageriuose. Tremtyje buvo Magadano sr. Jagodnos miestelyje, dirbo statumi. Susipažino su to paties likimo drauge Monika Rudzikaitė ir ją vedė. Į gimtinę grįžo 1956 metais, kol iškyje dirbo staliumi, vėliau MMS. Buvo aktyvus TS -LKD narys, apdovanotas pagyrimo raštais, turėjo neginkluoto pasipriešinimo dalyvio statusą. Užaugino du sūnus, sulaukė keturių vaikaičių ir trijų provaikaičių. Palaidotas Rokiškio kapinėse. Nuosirdžiai užjaučiame žmoną Moniką, sūnus ir artimuosius.

LPKTs Rokiškio filialas

Atitaisymas

2013 m. birželio 7 d.

„Tremtinyje“ Nr. 21 (1043), Aušros Šuopytės straipsnyje „Paminėtos 65-osios didžiojo trémimo metinės“, 5 puslapioje, 6 pastraipoje, išivėlė kliaida. Turi būti: „Prisiminimais dalijosi Aliona Beinoravičienė, Aldona Januškevičiutė“.

Užjaučiame

Nuoširdžiai užjaučiame Laisvės kovų dalyvius, buvusius politinius kalinius Zinaidą ir Stanislovą Beitas dėl sūnaus **Kęstučio** mirties ir kartu liūdime su visais artimaisiais.

LPKS Kauno skyrius

Dėkoja

Šakių buvę politiniai kaliniai ir tremtiniai nuoširdžiai dėkoja VšĮ „Nemuno vingiai“ vadovei **Janinai VARATIEJIENEI** už nepamirštamą kelionę į Vilnių ir prasmingą ekskursiją po istorines vietas.

Kviečiame

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinų sajungos būstinės salėje (Laisvės al. 39, Kaune) II aukšte veikia dailininko Artūro Slapšio tapybos darbų paroda. Dailininko kūryboje dominuoja simbolizmas, istorinių asmenybų portretai, fantastika.

Maloniai kviečiame apsilankyti.

ISSN 2029-509X

Leidėjas LPKTs

Tremtinys

LPKTs puslapis interne: <http://www.lpkts.lt>

Įmonės kodas 3000 32645. Ats./sąsk. Nr.LT18 70440600 0425 8365, AB „SEB“ bankas.

Redaktorė

Jolita Navickienė

Redakcija:

Dalia Maciukevičienė,
Vesta Milerienė,
Rasa Duobaitė-Bumbulienė

Mūsų adresas: Laisvės al. 39,

LT-44309, Kaunas, tel. (8 37)

323 204, faksas (8 37) 323 214.

Indeksas 0117.

El. paštas:

tremtinys@zebra.lt

Projektą „Lietuvos Laisvės kovų, tremties ir tautos

netekėtių atspindžiai“ remia

Spausdino spaustuvė UAB

„Rinkos aikštė“, Josvainių g. 41,

Kėdainiai

Offsetinė spauda 2 sp. lankai.

S P A U D O S ,

R A D I O I R

T E L E V I Z I O S

R È M I M O

F O N D A S

Kaina 2 Lt

Tiražas 2750. Užs. Nr.

Seime iškilmungai paminėta Gedulo ir Vilties diena

(atkelta iš 2 psl.)

Vykstant SSRS NKGB nurodymus 1941 metų gegužės 23 dieną Lietuvoje buvo sudarytas centrinis operatyvinis štabas trėmimo operacijai parengti. Pagal šio štabo sudarytus ir trėmimą išvakanėse patikslintus sąrašus buvo numatyta suimti ir išvežti iš Lietuvos 16479 žmones. Masiniai trėmimai prasidėjo 1941 metų birželio 14 dieną, šeštadienį, vienur antrą, kitur – trečią valandą ryto. Iš Lietuvos buvo išsiųsti keturi ešelonai su suimtaisiais ir vienuolika ešelonų su tremtiniais. Birželio 15–19 dienomis iš Naujiosios Vilnios išvyko 577 vagonei su suimtaisiais ir tremtiniais, – žérė skaičius ir faktus komisijos pirmininkas.

Jis perdaivė Ukrainos atstovų, kurie šių metų gegužės 24 dieną dalyvavo Seime minint Norilsko lagerių sukilimo 60-metį, sveikinimus ir pranešę, kad Norilsko lagerių sukilimo ir Birželio trėmimų minėjimai įvyks ir Ukrainoje.

Tremtyje gimusi R. Vipartienė savo pasakojimą pradėjo taip pat nuo šeimos istorijos: „Gimiai Jakutiske už 5,5 tūkstančio kilometrų nuo Lietuvos, Jakutijos (Sachos) Respublikos sostinėje, Rusijoje. Mano tévai ir seneliai – iš pirmo vežimo“.

Ji papasakojo, kad Laptevų jūra yra Jakutijos šiaurėje, už poliarinio rato, į kurią išlieja sraunioji Lena: „Tai vieta, kurią vaiko ranka piešiniuose pavaizdavo Gintautas Martinaitis, savo kūryboje apraše Dalia Grinkevičiutė, Vincas ir Arvydas Vilkaičiai, Olga Merkinė, Eugenijus Barančikis, Rūta Šepetys, Rachele ir Izraelis Rachlinai, mano šviesaus atminimo tėtukas Ricardas Vaicekauskas ir kiti“.

Taip pat ji paminėjo, kad prieš keletą dienų jai teko dalyvauti berniukų choro „Ažuoliukas“ iškūrėjo Hermanno Perelsteino, lapteviečio, 90-ujų gimimo metinių minėjime.

„Maestro likimas – daugelio Lietuvos tremtinių veidrodis, mano tėtuko jaunystės tragedijos atspindys. Jo tévas lageryje sušaudytas, motina iš bado mirė pirmaisiais tremties metais, liko vienišas jaunuolis su, regis, neigyvendinama vaikystėje puoselėta svajone kurti. Paméginkite išsivaizduoti reginį, kurį prisiiminė mano mama, taip ir nedrūsus minėjime papasakoti apie maestro, kurį gerai pažinojo. Našlaitis vaikinas, siaučiant pūgai, be kepurės ir prišinių vienui vienas vaikšto lauke ir rankomis diriguoją, kažką niūniuoja, išgvendina savo svajonę kurti. Varge ir skausme vaiko esybė šau-

kési muzikos“, – pasakojo R. Vipartienė, tvirtinusi, kad žmogaus stiprybė yra begalinė.

Kalbėdama ji apžvelgė Lietuvos dvasinės ir intelektualinių netekties mastą.

„Kęstutis Grigaliūnas išleido sovietmečio represijų jamžintos atminties trilogiją. Vienna iš trilogijos dalį – „Mes iš pirmo vežimo“. Šventas švento žmogaus darbas išblaškytą atmintį sudėti į vieną bendrą Lietuvos istorijos metraštį, leidusį mūsų brangių žmonių veidams vėl sugrįžtis vieniems kartu į Lietuvą. Paklausiau savo mamutės laptevietės, ką ji galvoja apie knygą, kuri skirta ir mūsų šeimai, kaip ją vertina? Mamutė pasakė: ašaros byra, ir be žodžių parodė, kaip galima versti lapus vieną po kito, rodyti pirštu į kiekvieną nuotrauką ir 8 527 kartus kartoti: sušaudytas, sušaudytas, nukankintas, mirė. Pabandykime išsivaizduoti, kokio dydžio būtų knyga, jei i ją patektų vienos SSRS represijų aukos. Kas sudarys tokią knygą Pietų Jakutijos tremtiniams jakutams, tremtiems prie Laptevų jūros, o jų buvo apie 6 tūkstančius, naikintiems suomiams nuo Leningrado ir daugybei kitų? – klausė R. Vipartienė, tikėdama, kad tokias knygas atvers ir tie, kuriems praeitis šiandien nerūpi.

Iškilmingo minėjimo metu visi pranešėjai nepamiršo geru žodžiu paminėti patriotinę jaunimo akciją – ekspediciją „Misija Sibiras“. Ekspedicijos į RF Chakasijos Respubliką dalyvis M. Zakarka teigė, kad perseptynerius projekto gyvavimo metus 11 jaunimo ekspedicijų, kiekvienas metais vykusių išskirtingas buvusių tremties teritorijas, sutvarkė apie 90 lietuviškų kapinių ir susitiko su ten dar tebegyvenančiais lietuvių. Jis neigė visuomenėje gyvą stereotipą esą dabartinis jaunimas nėra patriotiškas.

„Taip, dažnai girdime, kad esame nepilietyški, nepatriotiski, vangiai dalyvaujantys valstybinių švenčių minėjimose, nesiekiantys gerovės ir darnos savo valstybei. Girdime, kad esame tik pragmatikai ir materialinės gerovės siekiant karta. Tačiau dar 2005 metais Lietuvos jaunimo organizacijų tarybos asamblejės priimtoje rezoliucijoje dėl jaunimo patriotiškumo išties pripažinta, kad Lietuvos jaunimas yra patriotiškas, tik patriotiškumą suvokia kiek kitaip, nei prieš tai buvusių kartos, todėl jam nėra galimybė tai parodyti visuomenei suprantamomis, tradicinėmis priemonėmis. Taip gimė jaunimo patriotiškumo ir pilietiškumo ugdymo projektas „Misija Sibiras“, – sakė M. Zakarka.

Ingrida VĖGELYTĖ

Televizijos programa

Birželio 24–30 d.

LRT

Pirmadienis, birželio 24 d.

6.00 Popietė su A. Čekuoliu (k.). 6.30 Ryto suktinis su Z. Kelmickaitė (k.). 7.30 „Halko planeta“. Anim.f. 9.00 „Kobra 11“ (k.). 10.00 „Trysplėšikai“. Anim.f. 11.15 Klausimėlis.lt. 11.30 Svečių ekspresas. 12.00 „Namelis prerijose“. Ser. 13.00 Lotynų Amerikos šokių ansamblių Europos čempionatas. 15.10 „Puaras“. Ser. 17.15 „Kobra 11“. Ser. 18.15 Siandien. 18.45 „Sprogstanti Saulė“. Ser. 19.40 Nacionalinė paiešku tarnyba. 20.25 Perlas. 20.30 Panorama. 20.50 Koncertas „Joninių sostinė – Šventoji“. Pertr.-21.55 Perlas. 23.00 „Puaras“ (k.).

Antradienis, birželio 25 d.

6.00 Labas rytas, Lietuva. 9.00 „Kobra 11“ (k.). 10.00 „Sprogstanti Saulė“ (k.). 11.00 LRT vasaros studija. 12.00 „Namelis prerijose“. Ser. 13.00 Bėdų turgus (k.). 14.00 Žinios. 14.20 Laba diena, Lietuva. 15.10 „Puaras“. Ser. 17.15 „Kobra 11“. Ser. 18.15 Siandien. 18.45 „Sprogstanti Saulė“. Ser. 19.40 Nacionalinė paiešku tarnyba. 20.25 Perlas. 20.30 Panorama. 21.00 Emigrantai. 21.55 Perlas. 22.00 Nacionalinė paiešku tarnyba. 23.15 Vakaro žinios. 23.30 „Puaras“ (k.).

Trečadienis, birželio 26 d.

6.00 Labas rytas, Lietuva. 9.00 „Kobra 11“ (k.). 10.00 „Sprogstanti Saulė“ (k.). 11.00 LRT vasaros studija. 12.00 „Namelis prerijose“. Ser. 13.00 Bėdų turgus (k.). 14.00 Žinios. 14.20 Laba diena, Lietuva. 15.10 „Puaras“. Ser. 17.15 „Kobra 11“. Ser. 18.15 Siandien. 18.45 „Sprogstanti Saulė“. Ser. 19.40 Stilius. Namai. 20.25 Perlas. 20.30 Panorama. 21.00 Teisė žinotai. 21.30 FIFA konfederacijų taurės turnyro apžvalga. 21.45 Futbolas moterų akimis. 21.50 Perlas. 21.55 FIFA konfederacijų taurė. Pusfinalis. 23.55 Vakaro žinios. 0.10 „Puaras“ (k.).

Ketvirtadienis, birželio 27 d.

6.00 Labas rytas, Lietuva. 9.00 „Kobra 11“ (k.). 10.00 „Sprogstanti Saulė“ (k.). 11.00 LRT vasaros studija. 12.00 „Namelis prerijose“. Ser. 13.00 Bėdų turgus (k.). 14.00 Žinios. 14.20 Laba diena, Lietuva. 15.10 „Puaras“. Ser. 17.15 „Kobra 11“. Ser. 18.15 Siandien. 18.45 „Sprogstanti Saulė“. Ser. 19.40 Stilius. Veidai. 20.25 Perlas. 20.30 Panorama. 21.00 Mokslo ekspresas. 21.30 FIFA konfederacijų taurės turnyro apžvalga. 21.45 Futbolas moterų akimis. 21.50 Perlas. 21.55 FIFA konfederacijų taurė. Pusfinalis. 23.55 Vakaro žinios. 0.10 „Puaras“ (k.).

Penktadienis, birželio 28 d.

6.00 Labas rytas, Lietuva. 9.00 „Kobra 11“ (k.). 10.00 „Sprogstanti Saulė“ (k.). 11.00 LRT vasaros studija. 12.00 „Namelis prerijose“. Ser. 13.00 Bėdų turgus (k.). 14.00 Žinios. 14.20 Laba diena, Lietuva. 15.10 „Puaras“. Ser. 17.15 Kauno „Girstučio“ plaukimo centro atidarymas. 18.30 Siandien. 18.45 „Frosto prisilietimas“. Ser. 20.25 Perlas. 20.30 Panorama. 21.00 Duokim garo! Pertr.-21.55 Perlas. 23.00 „Puaras“ (k.). 1.10 J. Erliko jubiliejinių koncertas. 2d.

Šeštadienis, birželio 29 d.

6.00 Stilius. Namai (k.). 6.35 Stilius. Veidai (k.). 7.15 Nacionalinė paiešku tarnyba (k.). 8.30 Gimtoji žemė. 9.00 Animacija. 10.00 Gustavo enciklopēdija. 10.30 Ryto suktinis su Z. Kelmickaitė. 11.30 Svečių ekspresas. 12.00 Mūsų miestelai. Linkmenys. 13.00 „Vytautas Kasiulis. Iki Paryžiaus ir atgal“. Dok.f. 13.55 Futbolas. SMScredit.lt A Lyga. „Žalgiris“ – „Atlantas“. 16.00 Žinios. 16.10 Sveikinimų koncertas. 18.45 „Frosto prisilietimas“. Ser. 20.25 Perlas. 20.30 Panorama. 21.00 Festivalis „Benai, plaukiam į Nidą“. 23.00 „Gyvenimo kibirkštys“. Drama. 2007. D. Britanija.

Sekmadienis, birželio 30 d.

6.00 Emigrantai (k.). 7.00 Ryto suktinis su Z. Kelmickaitė (k.). 8.00 Girių horizontai. 8.30 Kaimo akademija. 9.00 Animacija. 10.00 Festivalis „Mes – pasaulis“. 3d. 12.00 Lietuvos jaunimo dienos-2013. 14.00 „Prisiminimai apie Šerloką Holmsą“. Ser. 16.00 Žinios. 16.10 Popietė su A. Čekuoliu. 16.45 Afrika. Lt. 17.45 Septynios Kauno dienos. 18.30 FIFA konfederacijų taurės turnyro apžvalga. 18.50 Futbolas moterų akimis. 18.55 FIFA konfederacijų taurė. 21.00 Panorama. 21.15 Europos balsas. 21.20 Savaitė. 21.45 Bėdų turgus. 22.45 Stilius. Gyvenimas. 23.45 „Triumfo paraška į ateitį“. Dok.f. 0.30 FIFA konfederacijų taurės turnyro apžvalga. 0.50 Futbolas moterų akimis. 0.55 FIFA Konfederacijų taurė. Finalas.

LRT kultūra

Pirmadienis

8.00 Gustavo enciklopēdija. 8.30 Keliaukim! 9.00 Rasa Kupolinė. 1998m. 9.15 „Eglė“. 1981. Muz. vaid.f. 10.10 Tradicijos. Vasaridžio šventė Žemaitijoje (k.). 10.40 P. ir D. Mataičiū spektaklis „Scenos vaizdeliai“. 12.15 E. Balsio baletas „Eglė – žalčių karalienė“. 14.10 Europos vidury (k.). 14.45 Pagauk kampą (k.). 15.15 Kai aš mažas buvau (k.). 15.55 „Pavergtųjų sukilimas“. Dok.f. 17.15 Vizijos ir tikrovė. Dvarų ir rūmų salominės muzikos ir šokių koncertas. 18.00 Kultūrų kryžkelė. Trembita. 18.15 Svečių ekspresas. 18.45 Mūsų miestelai. Virbalis. 3d. 19.35 „Šerloko Holmo nuotykių Kilmungasis viengungis“. Det. 21.20 Groja LNSO. R. Vagniero operų fragmentai. 22.23 Joninės Nidoje-2004 (k.). 0.00 Panorama (k.). 0.20 „Country Joninės 97“.

Antradienis

8.00 Tele bim-bam. 8.30 „1941 m. Birželio sukilimas“ (k.). 9.00 Labas rytas, Lietuva (k.). 11.30 Muzika gyvai (k.). 13.15 „Gyvenimas pagal uošvius“. Ser. 14.00 Mūsų miestelai. Virbalis. 3d. 14.50 Amžių šešeliuose (k.). 15.30 Muzikos istorijos (k.). 16.15 Žinios (k.). 16.35 Laba diena, Lietuva (k.). 17.15 Kelionė į būtų laiką. Teatro legendos. 18.00 Kultūrų kryžkelė. Vilniaus albumas. 18.15 Gimtoji žemė. 18.45 Septynios Kauno dienos. 19.30 J. Sasnausko knygos „Pagaunama ir nepagaunama“ pristatymas. 20.15 „Šnipai“. Ser. 21.10 „Apie teisę“. Dok. 21.30 „Vilius Karalius“. 3d. 23.15 „Gamtos formos“. Dok. 0.15 Panorama (k.). 0.45 Svečių ekspresas. 1.10 Pagauk kampą (k.).

Trečadienis

8.00 Animacija. 8.30 Gimtoji žemė. 9.00 Labas rytas, Lietuva (k.). 11.30 „Gamtos formos“ (k.). 12.30 Fotografijos istorija arba istorija fotografijoje (k.). 13.00 „Apie teisę“ (k.). 13.15 „Šnipai“ (k.). 14.10 Septynios Kauno dienos. 14.50 V. Zaborskaitės knygos „Autobiografijos bandymas“ pristatymas (k.). 16.15 Žinios (k.). 16.35 Laba diena, Lietuva (k.). 17.15 Kelionė į būtų laiką (k.). 18.00 Kultūros legendos. 18.45 R. Treigys. 18.00 Mugės „ARTVILNIUS'13“ atidarymo iškilmės. 19.00 Girių horizontai. 19.30 Lietuvos folkloro teatro spektaklis „Mano kanklės paukuotos“. 20.45 „Julius Janonis“. 1959. Vaid. kinas. 22.15 Lyderiai. 23.00 Elito kinas. „Sekasyra komedija“. Komedia. 2002. Prancūzija, Portugalija. S. 0.30 Panorama (k.). 1.00 J. Sasnausko knygos „Pagaunama ir nepagaunama“ pristatymas (k.).

Ketvirtadienis

8.00 Gustavo enciklopēdija. 8.30 Girių horizontai. 9.00 Labas rytas, Lietuva (k.). 11.30 J. Sasnausko knygos „Pagaunama ir nepagaunama“ pristatymas (k.). 12.15 „1941 m. Birželio sukilimas“ (k.). 12.45 O. Balakauskas. Concerto brio. 13.15 „Gyvenimas pagal uošvius“. Ser. 14.05 Prisiminkime. Aktorius R. Butkevičius. 14.15 Mugės „ARTVILNIUS'13“ atidarymo iškilmės (k.). 15.15 Be pykčio. 16.00 V. Kasiulio dailės muziejaus atidarymo iškilmės. 17.00 Žinios (k.). 17.20 Laba diena, Lietuva (k.). 18.00 Kultūrų kryžkelė. Menora. 18.15 Kaimo akademija. 18.45 Asistentas vielei dienai. 19.30 Legendos. G. Balandytė. 20.15 „Šnipai“. Ser. 21.10 Kultūra. Dailininkė J. Stauskaitė. 21.30 LNOBT spektaklis. L. A. Minkus. Baletas „Don Kichotas“. 23.15 Lietuvių dokumentika. 23.50 Prisiminkime. Dainuoja R. Marijus. 0.00 Panorama (k.). 0.30 „Julius Janonis“ (k.).

Šeštadienis

8.00 Animacija. 8.30 Kaimo akademija. 9.00 Labas rytas, Lietuva (k.). 11.30 Asistentas vienai dienai (k.). 12.15 Legendos (k.). 13.00 Prisiminkime (k.). 13.15 „Šnipai“ (k.). 14.05 Vizijos ir tikrovė (k.). 14.50 Kelionė į būtų laiką (k.). 15.30 Laiko portretai (